

TOLGA YÜCEL

SON İNSAN

DİJİTAL BİR
GELECEKTE
HAYATTA
KALMANIN
YOLLARI



DESTEK YAYINLARI: 1025
ARAŞTIRMA: 246

TOLGA YÜCEL / SON İNSAN

Her hakkı saklıdır. Bu eserin aynen ya da özet olarak hiçbir bölümü, yayınevinin yazılı izni alınmadan kullanılamaz.

İmtiyaz Sahibi: Yelda Cumalıoğlu
Genel Yayın Yönetmeni: Ertürk Akşun
Yayın Koordinatörü: Özlem Esmegül
Editör: Özlem Küskü
Son Okuma: Devrim Yalkut
Kapak Tasarım: İlknur Muştı
Sayfa Düzeni: Cansu Poroy
Sosyal Medya-Grafik: Tuğçe Budak - Mesud Topal

Destek Yayınları: Kasım 2018
Yayıncı Sertifika No. 13226

ISBN 978-605-311-504-5

© Destek Yayınları
Abdi İpekçi Caddesi No. 31/5 Nişantaşı/İstanbul
Tel. (0) 212 252 22 42
Faks: (0) 212 252 22 43
www.destekdukkani.com
info@destekyayinlari.com
facebook.com/DestekYayinevi
twitter.com/destekyayinlari
instagram.com/destekyayinlari



Deniz Ofset – Nazlı Koçak
Sertifika No. 40200
Maltepe Mahallesi
Hastane Yolu Sokak No. 1/7-B
Zeytinburnu / İstanbul



TOLGA YÜCEL

SON İNSAN

DİJİTAL BİR
GELECEKTE
HAYATTA
KALMANIN
YOLLARI



Feyza, Deniz ve Nil Azra'ya...

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan 15

TEŞEKKÜR 21

GİRİŞ 27

“HER ŞEY BİR TOZ BULUTUYDU YAVRUM!” 37

Eriştik de neye eriştik? 38

Dijital göç sürecinin seyri ve aşamaları 42

Dijital göçmenler ve dijital yerliler 44

Kuşaklar ve dijitalleşme 46

“GERÇEK BUZ ÜSTÜNE YAZILAN

BİR YAZIYA DÖNÜŞÜYOR!” 51

Şimdilik “öteki” ve “az korkulan” 53

İnsanlığın Arafı:

Küreselleşen Dijitalleşme Neler Getirecek? 55

Geleceğin Kırılma Noktaları 58

Aşırı Bağlantılılık (Hyper-Connectivity) 62

Yıkıcı İnovasyon (Disruptive Innovation) 63

Bilişim Teknolojilerinin Yayılımı

(Spread of IT Technologies) 64

Sanayinin Ana Konuları (Main Topics of Industry) 65

Sanayi Sonrası Toplum (Post-Industry Society) 66

Yenicilik (Newism) 67

<i>Z Nesli (Generation Z)</i>	67
<i>İklim Değişikliği (Climate Change)</i>	68
“BUGÜNÜ YENİDEN OKUMAK...”	71
Duygusuzluk ve dijital duyarsızlaşma	75
Yeni hastalığımız: Düşük tolerans hastalığı.....	76
Çevrimdışı insanın “kayboluşu” ve “öğrenilmiş çaresizlik”	79
Manipülasyonun etkisi altındaki yaşanmışlıklar	80
Korkuların tercihlere etkisi.....	83
Küresel Temel Gelir (Global Basic Income)	87
Dört temel çatışma noktası	
1. Yetenekliler/Sıradanlar	88
2. Liberaller/Muhafazakârlar	89
3. Devletler/Küresel Şirketler	90
4. Refahın Eliti/Diğerleri	91
Yeni bir sınıflandırma yapılabilir mi?.....	91
Davranışın Tipi (Type of Behaviour)	92
Etkinin/Tesirin Tipi (Type of Influence)	93
Sınıflandırmalar	94
<i>Belirleyiciler (Trendsetters)</i>	94
<i>Diplomatlar (Diplomats)</i>	95
<i>Slaktivistler (Slactivists)</i>	95
<i>Borazanlar (Bugles)</i>	96
<i>Oto-Sansür Vatandaşları</i> <i>(Citizens of Self-Censorship)</i>	96
<i>İzleyiciler (Viewers)</i>	97

<i>Saldırganlar (Hostiles)</i>	97
<i>Muhafazakârlar (Conservatives)</i>	98
<i>Kabile Üyeleri (Tribe Members)</i>	98
Kuyruk meselesi.....	99
Avların, bitmeyen “bilme” isteği	101
Avların gözünden kaçan kehanetler	102
Yeni bir tür: Homo-Digitus	105

“İNSAN MI TEKNOLOJİYİ,

TEKNOLOJİ Mİ İNSANI DEĞİŞTİRECEK?”

5A Teoremi	111
“Paylaşıyorum, öyleyse varım...”	112
Karanlık fabrikalar.....	113
“Veri Anne”nin yeni bebekleri: Yapay Zekâ ve Robotlar.....	114
“Bizim oğlan, algoritmacı bir kızla sözleşme imzalayacak...”	118
“Sürücünün, 50 bin bakımı geldi!”	119
“Sigorta şirketi, saatini takmamış dedi...”	120
“Dün itibariyle son noter de ofisini kapatmış!”	121
“Buzdolabım doğru söylüyor, çok yememem lazım...”	123
“Beynimi şarj etmem gerek!”	126
“İspanyol Kralı olmak ister misiniz?”	127
“Sıkıntı yaşamadan eve gidebilmek için güvenlik hizmeti alıyorum...”	128
“Babamı, modern bir Alzheimer parkına yatırdık!”	130
“Su mültecileri bugün gösteri yapmışlar!”	131

“MÜCADELE EDEMEYECEĞİN	
YENİ BİR NESLE HAZIR MISIN?”	135
Tehditler ve Fırsatlar.....	141
“DİJİTALLEŞMENİN YAS ÇAĞRISI...”	145
“Hayır, bu bana olamaz!”	148
“Neden ben?”	149
“Eğer sen bunu yaparsan, ben de bunu yaparım!”	152
“Bu yaşadıklarım gerçek...”	153
“Galiba, yaşananlar buydu...”	155
“BU GİRDAPTAN BİR ÇIKIŞ YOLU VAR MI?”	159
Uluslararası toplumun ortak çözümleri.....	160
Devletler için 3 temel öncelik.....	163
İstihdam merkezi şirketlerin geleceği	170
Kabullenmek zorunda değilsin	172
Sıradan olmak istemeyen yeni nesiller için ilkyardım çantası.....	174
1. Farkında olabilirsin	174
2. Farklı olabilirsin	174
3. Beslenme kaynaklarını yenileyebilirsin.....	175
4. Meşhur olmak zorunda değilsin, sadece bilgili olabilirsin	175
5. Alaçatı etkisinden kurtulabilirsin.....	176
6. Kendine zaman ayırabilirsin	176
7. Kendin için kaos teorisinin sunduğu bir dinamizm yaratabilirsin	177

8. Mutlu olmayı en öne koyabilirsin	177
9. Sadece “anı” yaşamayıp, yarın için de bir şeyler yapabilirsin	178
Ölmeden yaşamak isteyen bizim nesil için ilkyardım çantası	178
1. Farkında olabilirsin	178
2. Farklılaşabilirsin	179
3. “Asgari yenilikçilik” ile hayatta kalabilirsin	179
4. Gerçek bilgiye ulaşmaya çalışabilirsin	180
5. Öncü olmaktan korkmayabilirsin	181
6. Önyargularından kurtulabilirsin	181
7. İnsani evrensel değerleri geleceğe taşıyabilirsin	182
8. Mutlu olmayı en öne koyabilirsin	182
9. Kendine güvenebilirsin	183
SONUÇ	185
YAZAR HAKKINDA	187
NOTLAR	189



Çılgılık, Edvard Munch, 1893

ÖNSÖZ

Prof. Dr. Deniz Ülke Arıboğan

*“Doğduğu ana aittir insan.
İşte bu yüzden doğmak ölmektir aynı anda.
Çünkü her canlı ölmeye doğar.”¹*

Doğmak ölmeye başlamaktır bir bakıma; tam da bu yüzden daimi bir ölüş halinde olduğumuz doğrudur. Üstelik bu ölüşümüz çevremizdeki her şeyle birlikte, külli bir haldir; yani hep birlikte ölürüz. Her başlangıç bitmeye başlamaktır bir yandan da. Şehirler, ağaçlar, evler, doğa, denizler ve tüm evren bizimle birlikte doğmaya ve ölmeye devam eder.

“Sabit” diye bir şey yoktur – ölmekte olduğumuz gerçeğinin dışında. Çünkü yaşamda hiçbir şey eskisi gibi olmaz; güneş her gün başka bir evrene doğar; düzen her gün yeniden kurulur. Bu nedenle değişim diye andığımız şey, doğmakta ve ölmekte olanların toplam halidir. Vazgeçilmezdir, kaçınılmazdır ve gereklidir. Varoluşun dinamiği “değişim” dediğimiz o halden hale geçişte saklıdır. Evrenin nefes alma halidir değişim ve dönüşüm. Biz insanlar da bir nefes aralığında doğar, yaşar ve ölürüz; tıpkı binlerce yıldır ürettiğimiz, insana ve topluma dair deneyimlerimiz gibi.

Her şey buharlaşır; zaman, tarih, uygarlık adına ne varsa. Kalıcı zannettiklerimizin ise sadece ömrü uzundur; bir gün

hepsi ölmekle tanışır. Lakin bazı dönemlerde öldüğümüzü daha fazla hissederiz. Değişim ve başkalaşımın hızı standartların üzerine çıkar. Tarih nehrinin debisinin arttığı dönemler olarak tarif ederiz biz bu zamanları. Tarih yazıcılar yaşamlarımızın ve düzenlerimizin ayaklarımızın altından kaydığını hissettiğimiz böyle dönemleri uygarlık sıçramaları başlığı altında inceleyenler. Kimi zaman binlerce yıl, kimi zaman on yıllar içerisinde gerçekleşen bu büyük yapısal dönüşümler insanlığın halinin de özetidir aslında. Tıpkı insan gibi, insanlık da ölmeye doğmuştur ve ölmektedir aslında. Sorun kendi girdabı içinden çıkamayacak “Son Sapiens”in kimlerden olacağından ibarettir. Bizler mi, bizlerden sonraki nesiller mi?

Tolga Yücel’in bu kitabı, Son İnsan’ı tanımlama iddiasında olmasa da içinde bulunduğumuz girdabın geldiği noktayı anlayabilmemiz açısından nefis bir özet sunuyor bizlere. Sadece teknolojiadaki gelişimlerin yaşam stillerimiz üzerindeki etkisi üzerine değil, anlam dünyamızdaki karşılığı hakkında da çok önemli ipuçları veriyor. Bir şeylerin bittiğinden, üstelik de çok radikal bir şekilde tükendiğinden dem vuruyor ve kendi kuşağına sesleniyor “Bitiyoruz” diye. Ve bizler biterken doğmakta olan yeni neslin değerlerine, beklentilerine ve onları bekleyenlere değiniyor.

Elinizdeki kitabın bir yerinde “Bizim neslin kendi ölümünün yasına alışması gerek” diyor Tolga Yücel. Kanımca çok haklı zira ortaya çıkan uygarlık sıçraması öylesine büyük ki, uçurumun kenarında falan değil, artık dibinde olduğumuz açık ortada. Tam üç uygarlık öncesinden göç etmeye çalışıyoruz doğmakta olan dördüncü evrenimize.

Marc Prensky’nin “dijital göçmen” olarak tanımladığı “baby boomer” ya da “X kuşağından” bahsetmiyorum sadece. Göç etmek ve adapte olmak zorunda olduğumuz bu yeni dünyadan

türeyen yabancılaşma duygusu, sadece dijital gelişmelerden kaynaklı değil. Tam bir vatansızlaşma halinden, bir “haymatlos” psikolojisinden söz ediyorum. Ait olamamak ama alışmak, içselleştirememek ama içine düşmek, yorulmak ama koşmaya devam etmek, kaybolmak ama bir şekilde bulmak durumundayız. Üstelik elimizde bir pusulamız yok ve yönümüzü tayin edebilmemiz için elimize tutuştırulan son teknoloji alet edevati kullanmayı bile doğru dürüst beceremiyoruz.

Zira “biz aslen buralı değiliz”.

Türkiye’de yaşayan kuşaklar açısından ise uygarlıklar arası göç meselesi katlamalı olarak büyüyen bir sorun niteliğini taşıyor. Şimdilerde 40+ yaşlarını süren her Türk gibi bizler de bir tarım toplumuna doğmuştuk.

Çocukluğumuzda bulgurumuz, salçamız, sarmısağımız köydeki akrabalarımızdan, tarhanamız Ayşe teyzemizden gelirdi. Okullarımızda “Yerli Malı Haftası”nı kutlar, Türk’ün malını kullanmanın faziletlerini öğrenirdik. O hafta boyunca evden getirdiğimiz ve ders saatinde bile yememize izin verilen üzüm, incir ve fındıklara tıpkı birer kutsal emanetmişçesine saygıyla davranırdık. Kendi kendimizi doyurabilmenin haklı gururuyla dopdoluyduk. O yıllarda ders sorumluluklarımızdan biri de hangi fabrikamızın hangi şehirde olduğunu ezbere bilmektir. O kadar azdılar ki, ezberlemek pek de güç olmazdı. 780 bin kilometrekarelik coğrafyamıza serpiştirilmiş şeker, un, çimento ya da tütün fabrikalarını tek tek sayabilirdik.

Dünyanın başka yerlerinde bir mekanik-elektronik devrimin gerçekleştiğinin ve ülkece o seviyelere ulaşmamızın şart olduğunun da farkındaydık aslında. İdealimiz, Türkiye’yi çağdaş sanayi toplumlarının arasına sokmak, endüstri devriminin ürettiği yeni şekillenmekte olan Batı dünyasının bir parçası yapabilmektir. Öyle çok arzu ettik, öylesine hedefledik ki,

başardık. Adımızı sanayi ülkeleri arasında yazdırdık. Lakin bizler sanayi uygarlığının otobüsüne atladığımız yıllarda, insanlık farklı bir uygarlık düzlemine geçmiş, “sanayi sonrasının” yeni dünyası Batı’da çoktan yükselmişti.

Dünyanın en gelişmiş merkezlerinde, kimilerinin bilgi/enformasyon toplumu, kimilerinin ise postmodern toplum olarak tanımladığı, üretimden çok tüketimin fabrika edildiği yeni bir toplumsal form doğmaya başlamıştı. İletişim teknolojileri bu yeni düzenin merkezindeydi ve temel mesele ürünün değil, bir tüketici olarak insanın şekillendirilmesiydi. Sistemin merkezi, giderek küreselleşen ve sınırları iyice geçirgen hale gelen bir dünyayı “pazar” eylemiş, milyarlarca insanı birbirine bağlayan küresel ağlarla kendi mimarisini kurmaya başlamıştı. Henüz sanayi uygarlığının koşullarını bile yeterince hazmedememiş olan bizler bir kez daha bohçalarımızı toplayıp yeni kurulmakta olan bu dünyaya doğru göç yoluna dökülmüştük. Ve her zamanki gibi yine geç kalmıştık.

Binlerce yıl süren tarım uygarlığının ardından, yüzlerce yıllık sanayi uygarlığına ve oradan da onlarca yıl süren sanayi sonrası uygarlığına taşınmak durumunda kalan “kronik göçebeler” olarak Endüstri 4.0 uygarlığı ile tanışmamız 2010’lu yıllarda gerçekleşti. Robotikten, yapay zekâya, blockchain teknolojisinden “nesnelerin internetine” (IoT) kadar yepyeni kavramlar bildiğimiz, biriktirdiğimiz bütün deneyimleri ve bilgileri süpürüp attı. Stephen Hawking’in “insan uygarlığının sonu” olarak tanımladığı yeni bir faza girdiğimiz söyleniyordu. Elon Musk’ın buraları bırakıp da Mars’a gitme işini bir saplantı haline getirmesinin bir nedeni olmalıydı. Bu gezegen kimilerine göre belki de işlevini tamamlamıştı.

Uygarlığımızı altüst edici gelişmelerin çoktan kapımızdan girdiğini rahatça görebiliyoruz artık. Schopenhauer’in dediği

gibi “bu dünya bizim tasarımıımız”, tasarladığımızla yaşamak da bizim müebbet mahkûmiyetimiz olacak. Değişim bizim ürettiğimiz bir şey ve uygarlığı da bizler kuruyoruz. Kendi evrenlerimizi yaratan da yıkan da biziz. O son tuğlayı da temelden biz çektik zaten. Başlayabilmek için bitirmek durumundayız. Yeni-yi ancak eskinin ölümüyle hayata geçirebiliyoruz. Kuşağımızın belki laneti, belki de hikmeti, içinde yaşadığımız bu daimi değişim döneminin imalat kazanının içine düşmek.

Bir türlü yerine yerleşememiş, yersiz yurtsuz bir nesil olarak doğup büyümenin, yaşlanmanın ve nihayetinde ölmenin bizlere kazandırdığı adaptasyon yeteneğimiz, muhtemelen bu yeni düzene de alışmamızı sağlayacak olan en büyük avantajımız. Bir önceki uygarlık evreninden kalkıp gelirken denklediğimiz bohçalarımızı henüz açmaya fırsat bile bulamamıştık zaten. Bize yeni bir uygarlık olsun yeter. İcabında en âlâsından gelir çadırlarımızı kurarız; ama bizden sağlam temelli kalıcı evler, inşaatlar yapmamızı istemeyin. Zira son 50 yılda öğrendiğimiz tek şey, yerimize öyle uzun uzadıya yerleşemeyeceğimiz, yani buralarda kalıcı olmadığımız. Üstelik bu son diktiğimiz uygarlık kulesinin bir mezar taşı olabileceği ihtimalini de göz ardı etmiyoruz. Zaten ölmeye doğmuştuk ya hepimiz.

Göründüğü kadarıyla kendi cenazesini omuzlamaya hazırlanması gerekiyor bizim neslimizin. On binlerce yılda dalga dalga inşa ettiğimiz “insan uygarlığı”, büyük yolculuğunu tamamlamak üzere olabilir. Yeni doğmakta olan düzen, “insanın” yegâne özne olarak tanımlanamayacağını gösteriyor. En azından insanla bütünleşik robo-insan türü melez varlıkların gündelik yaşantılarımızın sıradan akışında yer alacağı bir içerikte şekilleneceğini biliyoruz. Gelecek, bugünü çoktan işgal etti bile; savaşıma fırsat bile bulamadan teslim olduk kaderimize. Şimdilerde bize göç yolları gözükte yine...

Tolga Yücel *Son İnsan* adlı kitabının bütününde içine düştüğümüz bu daimi yolculuk halinin ve mola noktalarında bizi bekleyenlerin bir hikâyesini anlatıyor. Bir yandan da sürekli bir göç halinde oluşumuzun ürettiği psikolojilerimizden, kayıplar, korkular ve travmalarımız üzerine bina edilmekte olan geleceğimizden söz ediyor. Kitap okuyucunun kendisini kolayca içine yerleştirebileceği bir çerçeve oluşturma arayışında. Kitaplardan, filmlerden, müziklerden alıntılarla kendi bireysel hikâyelerimizle, insanlığın yolculuğunu iç içe değerlendirebilme imkânını sunuyor bizlere. Bu bakımdan, eserin uzun yıllar içeriğinin gelecek için bir kılavuz niteliğini taşıyacağını düşünüyorum.

Sözün özü:

Evet, hep birlikte bir ölme halindeyiz, uygarlığımızla, tarihimizle, hikâyelerimizle; çünkü aynı zamanda doğmaya devam ediyoruz, uygarlığımızla, tarihimizle, hikâyelerimizle...

Ama güzel ölüyoruz be!... Tıpkı güzel doğduğumuz gibi!